

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
16 Maiu st. v.
28 Maiu st. n.

Ese in fie-care dumineca.
Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 20.

ANUL XVIII.
1882.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 2 galbeni.

Elmira.

— Roman original. —

Inchinat iubitorilor mei părinți.

PARTEA I.

I.

Un public împodobit preumblă în fața sôrelui de iernă, ce se resfrângea cu luciri prismatice în neua întinsă peste case și strade, ca un vel alb de mirésă. Pe drum sburau sanie elegante, ier pe canalul înghețat patinau la tactul orchestrelului, părechi după părechi, în figuri indresnețe și foarte măestrôse. Producțiunea le eră bizarul joc a vioiciunii; ca umbre plutiau abia atingend suprafața luciosă. Gracie zăcea în avântul lor, gracie pe buzele suriđende, și peste tot o naivă cochetărie, cu seriôsa barieră a privitorilor din marginea ambelor termuri.

Mulțimea eră foarte indesată, și compusă din tôte treptele sociale, căci eră Duminecă. Gerul ținea aspru, néua scârția, ier un vântuleț tăietor siliă a preumblă dela un capăt până la altul a stradei, ce sta ca una din cele mai de frunte a orașului.

Pe când ajunse animarea la culme, și musica reversă bogate valuri de armonie, un strigăt confus strebătú, drumul se goli, trecătorii formară spalir, ier în ôre-care distanță alergau niște cai inselbăteciți, târâind ruinele unei sanie, ce dóră puțin mai înainte își scutura talangelele argințioșe, făcend interesanți pe acei ce ședeau într'ensa.

De și ținea servitorul încă frênele, nestăpânita furie a cailor trase sub picioare o fetiță, ce în zăpăcêla generală nu șeiu încotro sê ferescă. Un strigăt cumplit precurse clipita în care eră sê fie strivită în veđul a deci de ômeni, când sâri un bărbat asupra cailor, oprindu-i pe loc, cu stânga însê redicând fetița ametiță, grăbi a o da în alta parte mai scutiță.

Incidentul se scurse repede, grôza sgudui mulțimea, dar odată trecut fieșce-care urmă petrecerea sa, uitând ființa ce mai că deveni victimă. Ea ênsași venită în ori, și afară de primejdie, nu mai avú timp a mulțami generosului mântuitor, el tocmai redicând pëlêria, dispărú între ceialalți. Își neteđi deci pêrul, scutura muful, și porni a-și continua calea. Negreșit eră în acea concepțiune a tonului bun, ce obligă chiar și fetițelor a reintornă visite. Tremurá încă, și avea fața galbină de spaima petrecută, cugetând în micul ei cap: „că de nu sâriă acel domn, acum eră un cadavru fără vietă“.

Dar cine a fost, și ce exterior avea el ôre?

— Nesmintit un bărbat pe cât de nobil, atât și

curagios, a cărui îndepărtare grăbită indică însê un caracter fâlos, ce nu voiă sê primescă recunoscințele unei ființe cum eră ea.

Ocupată de el, ajunse la o casă, unde fu întimpinată cu bucurie de o femeie cărunțită, care tocmai se redicase din prejma unui tinêr, ce frunzăria distract niște diuare.

Se sculă și el îndată ce zări pe nou venita, și când Dômnă vru a face ceremonia represintării, o intrerupse dicend: „Iertare! Domnișôra Elmira și eu, ne cunoșcem!“

O unică privire spre el, fu de ajuns a-l recunoșce și ea. Și când esclamă dna: „Ah! Dle Severin, imi scurți plăcerea a te face eu cunoscut“ — atunci Elmira il luă de mână, și vrënd a-i mulțami, că o scôse din môrte, ochii i se umplură cu lacrimi, neputend alta rosti ca: „Oh! Domnule...!“

Cu o mișcare têndră se inclină voinicôsa lui figură spre ea, uitându-se așa cum ne uităm la un copil: cu o nespusă binetă, și nemărginită frageđie. Apoi prin un senin suris și nimerită inspirațiune infiră una din acele vesele conversări, sub care pere umbra supărârilor, ier obiectele mai de rënd căștigă valôre și interes.

Severin eră un tinêr ce vedea Elmira acum ântăia dată, cu tôte că auđise numele lui de nenumerate ori, dela acei studinți, ce veniau din când în când la ei. Cu atât mai bine însê o cunoșcea el, căci cine din junimea academică nu cunoșcea pe mica Elmira, fiica învățătorului Scurtescu? Cine sê nu o fie cunoscut, apoi sê nu fie dis cu vecinii: „Elmira nu va fi frumoșă, dar o fetă aședată și foarte deșteptă“.

Șcidea el asta, de și în toți anii ce trăi în zidurile aceluï oraș, nu fu nici odată la ei. Dovediă un fel de mândrie, o nepăsare potrivită de minune. cu modul ce prevenise periclul. Atențiunea fetei o sili a ascultă cu mai mult interes la el, și cu mai multă căldură de cum făcuse înaintea altora, și de cum îngăduiă naturelul ei închis.

Fumurôsa cêță lăsată pe ninsóre, prevesti timpuriu apropierea serei. Observându-o Elmira, se găti spre a plecă. Se scolă și Severin ca și când înțelegându-se a o petrece, ca nu cum va sê-i se mai întemple ceva.

Cu ea la olaltă, merse până la pórta micei lor căsuțe, dar făr' a intră i întinse mâna, și ea simți o lină stringere, ce-i aredică sângele în obraz.

Diua acêsta și întêmplămintele ei isbiră rădêcini în memoria Elmirei. Curagiul, ca una din cele mai puternice seducțiuni asupra femeii, înlântase și copilêsa ei minte, în care se săpară așa puține evenimente.

✂ Crescută ca floricea scutiță de vânturi, petrecú

tinăra vârstă fără alte griji, ca lecțiunile ei regulate, sburdarea cu frații mai mici, ori școala părintelui, unde se învățau în multe iubire și îndemănare. Acum de odată sărind în alte gânduri, se prinse la niște nepriecute temeri, incapabilă a desnodă caotical lor ghem.

De fire rigidă și închisă, dar urmărind pe toți câți veniau la părinții ei, bătrâni și tineri, supărați ori voioși. I privea așa cum privim munții și riurile: c'un interes general; fără a iubi pe unul, ori a urî pe altul. Antaiul ce o silă a gândi altcum — fu Severin; i scăpase viața. Fără el o jăliau scumpii ei, ca pe una trecută în imperiul duhurilor. Generoasă nepăsare cu care s'a aruncat în pericol, îl înfățișă imaginării ei în o lumină mare, și foarte orbecătore.

De aceea când vădă după o săptămână doi tineri pe sub arborii curții, simți o grăbită bătaie de inimă, fiindu-i intențiunea a fugi. Dar ce puteau ei atunci presupune despre ea?

I primi foarte intimidată; nu găsiă vorbe, așa i se tulburase judecata. Numai venirea mamei o scăpă din confuziune, cutezând mai târziu a-ș redică ochii, dar aplecându-i foarte pripit, căci Severin încă se uită la ea cu o espresie ciudată.

Cu toate aste, încet pe încet i se resfră tulburarea; nesfiiă îl priviă întocmai ca pe consoțul seu Tasilo, ce cunoșcea mai de mult. Nu s'ar fi presupus, că în tăcerea ei de acum, făcea comparare critică, în fisio-miele junilor oșpeți.

Scorbelise timpuriu colecțiunea lor de cărți, cetind mult, și dedându-se a pune spiritului eroii tuturor naratiunilor, ca pe niște icône vii și resufflând. Din ele i remase ingerminal un ideal: îl portă pe neștiute, cum portăm destiul.

Acest cap intunecos ținut cu fală, cunoșcea ea, de nenumerate ori i plulise tot pe un asemenea trup viguros, cum eră a lui Severin. Ier din așa o față mără, admirase totdeauna niște ochi mari, ce redicați în sus conțineau espresia unei organizațiuni energice, ve-hnată de o umbră visionară.

Sta surprinsă de incorporata iconă, până ce mama ei cu indatorirea mulțămirii profunde, aduse valoarea curgiului. Aici luară și cealaltă parte. Severin însuși se rețină, învederat spre a nu căde în păcatul amoru-lui propriu. Venind însă vorba de patria lui muntosă, și traiul vânătoresc, cu infruntări de adevărate primej-dii, se răpi de odată în luptă aprigă, cu monotonia traiului orășenesc.

E de prisos a spune, că dase avânt unor idei pe cât de poetice, atât și de furtunose. Pasiunata vibrare a glasului seu, se repetă ca un echo în sufletul Elmirei. Nici odată nu ademenise ceva interesul ei în așa grad; sta de o potrivă sgduită, deșteptată și stre-bătută.

După un pătrar de cēs, Tasilo și el se scolară. Dna Scurtescu părea a nu fi avut destul timp spre a-i mulțămî; i stringea mâna, rugându-l să mai vină. El se închină promițend, și aruncând o privire repede, ce atinse pe Elmira ca un fulger.

Ei plecară, ier ea urmată de fidelul Hector, eși a-ș recori fruntea la vântul ce scutură tufele încărcate de chidă. Mai de multe ori opri în loc, fără a ști pentru ce? Ciudat! seninul sufletului începă a i se schimbă; înfricări neintemeiate o cuprinsă. De atunci ori când rostiau părinții numele lui Severin, simțiă că roșeșce până la frunte.

Îl văduse odată din întâmplare, a două oră din politeță; nu eră periculos a se ocupă așa mult cu el?

— Că gândeșce la el, e numai din recunoștință; recunoștință adâncă, — șoptiă adese înainte de a-și pune capul pe căpătâi.

* * *

Carnevalul nu atinse bine calea-i de aur, și veselia începă împrășchiarea serbărilor, aducend pe întrecute: nădejdi și bucurii, fragedelor tinereți.

Orașul eră capitala provinciei, avea încungiur istoric, și o societate vestită în gust, și neobosită de-a atrage pe orizontul ei cele mai admirate stele artistice, ce din când în când se iviau în diferite părți a lumii mari. Dar din asta societate esecivită românii nu făceau parte. Cei chieași a-i introduce acolo, de mult zăpă-ciră în niște pitici, luați drept nebuni de curte la străini. Românași curați la conștiință, de și mulți în număr, nu mișcau nici la deal, nici la vale, dora din firea lor anevioasă în întreprinderi. Destul că slăteau cu bra-țele în sin, până i treși vestea: că arcușul unui june virtos veni, pentru a le trage la urechiă, un — concert.

Atata fu de ajuns. Ce se numiă român în frac ori opincă, din loc și giur, luă parte la asta serbare națională. Și eră triumf în trăsurile astor vîastari a stră-vechiului stejar, ascultând cântul munteanului, frémetul frunzei și doinarea ciobanului. Resună suspinul și veselia; amarul și bucuria prin sala redutei; resună ca o armonie ce legănă și desfăta ca visul. Ascultau bie-ții cu simț înălțat; mulți cu o lacrimă în genă.

Și precum farmecele desamortesc pe letargiați, așa se inviă generațiunea mai tineră, pentru un bal filantropic. Întreprindere de laudă în unele vremuri, ce cumpenesc în dece cumpene crucierul jertfit, cutărui scop comun.

Se apropiă sēra care se concentreze de nou prietenii cu prieteni, și român cu român. Tresăriau inimii tinere în așteptare; picioare săltau de o musică ce se legănă în vezduh.

Socotiră și părinții Elmirei ai face asta desfătare, mai cu semă știind, că în societate învățăm acele, ce în carte ne par seci și fără interes.

Neversati în formele civilizațiunii moderne, dar cu fundamentul unei judecări sănătoșe, nu uitară, că Elmira fu lipsită de multe plăceri, în care alte fete se desmărdă timpuriu. Eră străină chiar de aceea insoțire, ce esistă între vērșnice, și cure la anumită vreme le umple sufletul cu fericiri voioșe. Erău fete mari amicele copilăriei, ier ea sta și acum la carte zimbînd fă-lōsă când dicea părintele: „Elmira va fi o învățatorēsă harnică“.

Propunerea balului primii, ca o fetiță ce încă nu zări așa ceva. Curiositatea i se escită în mare grad.

Nu eră înșelare, dīlele porniră a trece amuncă, cu toate că mica pregătire i produse o activitate căldurōsă.

Cu cât se apropiă sēra, neastēmperul i creșcea. Ier când opri înaintea oglindei cu pērul buclat, și în vestmēt rozai, cōșas nu se mai recunoscū.

— Tot e bine! — dīse iubitōrea mamă muștrând simpla gătēlă, ce nu avea alta podōbă, ca acurateța cu care se alipiă de talia subțire a fetei.

— Ești ca o flōre! — șopti Lia uimită, până ce Iancu susținū: „că numai un ānger pōte semēnă cu sora Elmira!“

Ea sărută pe toți, deosebit pe micii admirători, ce apucară a învățā horă lângă ea. Iubilarca lor o făcū să uite, că încă nu sosise ora plecării.

Neastēmperul ce o dominase, perii cu cât se apropiă de sala iluminată, din care rāteciă cāte un sunet voios. Avū un suris pe buze, dar și acela se șterse vădend prin piramidele din flori, găteli frumōșe: civili-lul negru, uniforme lucitōre, și acele vestminte ele-gante, a căror materii aruncă undulațiuni lungi și subline.

Nu le cuprinse încă, nici cutezā a păși spre ele.

când se ivi Severin, cu acea curtoasie ce dice: te-am așteptat!

Făr' a-i răspunde o vorbă, deveni foarte slabă, cât lăsa a o conduce la locul unde voi el.

Orchestra cântă, melodia valsului se răspândia lângurasă, când împinsă de un nepriceput simțiment Elmira vru a spune mamei, să plece acasă. Dar Tasilu o rugă, pentru o tură.

Machinalmente păși, părându-i că păreții se întorc în un vârtegiu nebun. Trecându-i emoțiunea, prin părechile fantasticului joc găsi pe Severin, răzimat de stêlpu colonadei. Redicase și el capul; în acel moment drépta lui căutătură o nimeri.

Fără îndoielă observând intristarea ei, prinse milă, și trecu lângă dna Scurtescu unde remase un scaun gol. Sfârșindu-se melodia, jocătorii conduse pe Elmira lângă mama ei, Severin o invită. Pricepând, că se încurcă la vorbă, i întinse carnetul, din care erau mai multe jocuri subtrase. Pe o altă pagină se inserise, pentru o Romană și un cadril. Apoi dându-i brațul, făcură rondă după mândrele dame, a căror risuri drăgălașe atrageau junii, ca florile niște fluturi de văr.

Deveni și Severin ca ceialaltii, și eră observată apariția lui voinicosă așa, că ori ce străin întrebă despre el. Elmira încă se reculesc, și eră nemăestrită istețimea cu care întimpină asta lume, ce își lăsase grigele pe pusti hotare. Ea se uită la Severin ca la un voinic al poveștii, el i admiră buchetul; el ceru o frunză, ea fără preget i întinse buchetul întreg.

Atunci o serină strelucire se puse în trăsurile lui.

— Uită! — dice el drăgostos, — cerui frunza, pentru a găsi analogie între vis și realitate.

— În ce vis? — întrebă ea môle.

— În un vis deosebit, precum a fost și prima noastră întâlnire, — răspunde Severin serios. Stam pe termul unei ape, ce se bătea ferbândă în redicăturile ei. Valuri cu valuri se rupeau în surd murmur, covârșit de un strigăt lung, și îndepărtat. Ascultai furtunoasă lovire a undelor spumose, când strebătū strigătul de nou, acum ca un gemet apropiat. Silind a găsi direcțiunea, îmi năluai încă sub oglinda apei cevaș, ce luptă a ajunge în sus. Nu pricepeam ce e, dar trecând un val mai linpede ca celelalte, se aretă o față palidă ca mórtea. O recunoscu; eră Maria Elena. În precurgearea momentului, sării după ea. Niște împinsături fără tempo, un greumânt, me trăgea spre fund; apoi o alta sfortare, și ea scăpată în brațele mele, fu scosă afară. Atunci nu știu cum, o feerie noptatică păliă ținutul; talazele riului se retraseră pacinice în alvia lor, ier spre resărit mijă a zori. Sânta tăcere a acestei răpitoare privelișce, me recora de ostenelele pășite, când din un vapor azuriu te vedui pe dta, oferându-mi asemenea flori, cum țin și acum delicatele-ți mâni. E bine! ride-me, că eu ca bărbat visez, dar spune: afli și dta farmecul din vis, în realitatea de acum?

— Dar, — intrerupse Elmira, — cine e Maria Elena?

— Cine? — repetă el uimit, că nu ghicise instinctul ei femeiesc. E ființa carei am închinat viața, cu care nu numai, că semeni în multe, dar une ori prind a crede, că sunteți una și aceeași persoană iubită...

Semnăbul dat fu pré nimerit, curmând o conversa-re, ce mai că luase caracterul unei dechierări. Severin încă pricepū, că merse pré departe, comițând de nu greșelă, dar imprudintă a intimidă de nou asta fețișă, ce abia cuteză întâlnirea privirii sale adanci.

— Cuvântul, — murmură neîndestulit cu sine, — cuvântul e esistența cugetării; și cugetele vin și se due

ca norii, omul nu este creatorul lor, dar pôte fi stăpânul lor.

Din norocire veselă eră pe tôte părțile, așa nici Elmira nu putu resuma cele audite. Numai ajunsă în chilia ei, singură în vederea vestimentului și-a reminiscențelor de bal, i reveniră de nou.

Nu grăbi deci a cercă odihnă, ier când o făcū, somnul fugi, și întunerecul se impoporă de figuri mărețe, ce săltau după o musică scrisă de angeri. Condusă de aripi imagine, se credea pe un nemărginit imperiu locuit de umbre, ce le domină un unic bărbat, falnic ca semișeul pogorit din sferile altor lumi...

— Oh Dómne! — esclamá în nevinovata ei temere, — la ce este mulțămirea cătră acest Severin așa mare, cât neintrerupt să lumineze icóna lui?

Când se recreă de somnulețul avut, eră diminêța albă. La palidul sóre sburdă Iancu cu alți băieți, ier mica Lia aduse Elmirei vestea, că dșora Marta veni a află despre balul trecut.

O idee subită trecu fetei, persóna anunțată eră în vêrstă; petrecuse multe și bune și rele. Dar se curmă idea îndată ce o vedū intrând cu brațe deschise. Elmira își puse capul pe umerul ei.

— Să aud, — dice cu zimbet înțelept, — cum te simți după întâiul debut?

— Oh! de ai ști...

— Ce, că Severin a fost cu dta în tótă atențiunea ființei sale distinse?

— O ști?...

— Cum nu! Cetesc din asta înroșire, ce este resăritul unui sóre în fragedul dtale intern.

Elmira se învăpăia ca focul, rostind:

— Sunt adânc mulțămitoare pentru fapta lui!

— Bine, bine! recunoșcința îți șede ca unei copile bune. Cât pentru fapta, o severșia și altui, căci nobleța e temelía naturei sale. Ce ai răspunde însă, când el încântat ar gândi la dta, și nu la mulțămirile dtale?

Elmira tresări supriusă.

— Atunci ce așa nutri, ar fi ură, — grăi cerbicósă.

— Dela ură până la amor, e numai o pășire scurtă.

— Ce întrebi dară? Știu eu din aste ceva?

— Nu acum, așteptă însă — fericirea îți va tēmăci aste flori, ce te trec dulci și infricate.

Elmira tăcu, întocmai ca înaintea unei protectore, ce luase cu putere frênele destinului.

II.

Nu eră ceva a întâmplării, ca feta să reiee vechile ocupațiuni, tot cu iubirea îndatinată. Nici că se putea altcum. Casnica ei educațiune nu avea molițiune, de și aretase timpuriu mari aplicări a petrece în șcôla părintelui, une ori cu o carte, alte ori supraveghiând cutare clasă; mai ades lucrând la brodării, în care desvoltase talent deosebit.

Dar pentru aste, auđi dogeniri aspre. Mama susținea, că dela fete se recer mai folositoare lucruri, decât a ședē în șcôlă, sêu a munci cu césurile, pentru o împunsătură de tehnică mai complicată. Și ori cât își puse părintele obiecțiunea: că și fetele sē se indeletnicescă în o specialitate, ce ar amelioră lipsele unui viitor funest, pricina ei staveri: „Diminêța economiei casnice, după amêdul acului, ier sera da rënd musiciei, cetitului și altor distrageri culturale”.

Precum eră Scurtescu consciințos în chiemarea sa, așa i sta și soția ca economă sdravenă, prețuind timpul cu scumpătate. Venitul nu le eră mare, nici de trăit, nici de murit, cum dice unii. Dar pe munca onestă,

se revărsă spor. Lucrau amândoi voinicește, învingând lipsele ce întâlnesc alții, pe asta cale modestă. Lucrau neobosiți, având a-și ajuta pe câte un nenorocit, ce poftiți darul lui Dzeu pe asta păreche, neclătită în stîmna și credința lor.

Ca părinți nutriau nemărginită iubire, dar neuitând a deda copiii la o ordine și diligență neîntreruptă, i creșeau după legile firei sănătoase, nu după prescripțiile unor mode nestatornice.

Din trei copii, Elmira eră cea mai mare, și nu se putea spune, că e pră sus, ori pră jos și nepricepută. Instrucțiunea primită da spiritului ei oarecare inteligență, și-o judecată ageră. După caracter trecea de o închisă rigiditate, însă o floare, o poezie, un apus de soare, rupia fantasiei sbor până la estas. Cu necunoscuți eră rece, dar cătră scumpii ei, ori alte persoane apropiate, dovedia iubirea cea mai căldurosă.

Internal ei eră un propriu amestec, de veselie și îngândurare; ris și tăcere tot odată.

Preferințe corporale nu avea, și asta știe ea mai bine. Subțire nu pră înaltă, cu față palidă și ochi căprii, peste care negreța lungilor gene rivalisă cu a sprincenelor arcuite. Fruntea boltită se încadră de pără căstan, dar fără ai da frumseți, grații, ce răpesc crieri și cuceresc inimi. Trebuie să te dedai cu ea, pentru a găsi ascunsă armonie a trăsurilor, precum trebuie și ea să se emoționeze, spre a deveni mai căldă, în cătva și mai simpatică.

De amintit erau numai dinții albi, și mânilor ginge, ce lucrau ori ce pufuri, fără a le lăsa linii de imbotiri. Însă ce laude ori atribute erau aste, pentru o fetă de șese-spre-dece ani? Ce podobe pentru un suflet senin, și o imagine de copil focos?

Și totuș întorse ursita și pentru ea o altă pagină! Pagină mândră, foia verde după care se desvôltă florea juniei.

Sosit pe neștiute acest neasemenaver interval de vreme, o confundă în visări delicioase, ce reveniau ori când doria a le isgoni.

Eră în o după amieză, clavirul sta deschis, un cânt nestudiat zăcea pe pult, dar Elmira prindend conturile brodariei, visă... În lărmurirea copiilor din chilia vecină, forfecă mama niște pânzeturi, afară pică o ploită măruntă și desă.

Încetând susurul, se pomeni, că Severin astăptă în prējma ei cu capul ud, ca și când din adins l'ar fi espus torentului.

Tresărind, nu putu alta face, decât a-i întinde un scaun.

Instinctul lui ghiiei surprinderea. C'un timbru rugător dize:

— Iértă! n'am avut astămpăr departe de dta; am trebuit să te ved... să-ți aud glasul...

— Dzeul meu! — esclama ea, — ți s'a întemplat ceva?

— Maria Elena a murit! — rosti c'un strigăt apăsător. Mi-a fost idol... vieță. Aș perit sub cruda lovire, dar în dta ce porți chipul ei, ceriul mi-a dat o alta credință... o alta nădejde. Voi călcă durerea... voi înfruntă restristele pentru o ființă... pentru dta!

Le spuse nădușit de plâns, dar așa hotărât și convingător, căt perdend Elmira adevăratul sens, cuprinse numai atât: că ființa iubită de el, eră mōrtă... mōrtă...

Pricepū asta, și împinsă de milă i întinse mânilor șoptind:

— Sărmana Maria!

— Maria? — repetă el. Oh! Elmira, eu sūnt nenorocitul, bătut de Dumnezeu!

— Sărmane dle Severin! — dize ea sburată de lacrimi.

— Mulțam! — grăi plecându-se a sărută mâna înroată de mângăioșele picuri.

De atunci cu recunoștința ei se uni și compătimirea. Repetă, că deliciosul simțiment ce o încântă eră mulțămirea; ier doioșia — partea ce luă la suferințele lui.

Și nimic nu e mai legitim, decât a-ți închină cugetarea acelu ce ți-a făcut bine; și-a plānge când sufletul lui e inundat de întristări!

Cu tōte ghiie, că stăpānindu-o aste dōue simțiri, putea ajunge în rātecirii. Se înfiōră cu grōză, cum te înfiōră un câmp veșteđit. Apoi cu capul în sus, iș făgădui a margini simțirile. O și ținea, dar chiar pe atunci începū Severin a-i vizitā; une ori pe frig, seu tocmai prin vremuri de lapariță și vânt.

Părinții Elmirei il întimpinară cu aceea voie, cu care primiau pe ori ce oșpe. Nu aveau forme, nici aceea poleitā prefacere, sub care ades svērcolește displăcerea, ura seu maliția. Ospitali ca românul nepāngărit, erau veseli de venirea lui, de și il gāsiră pră schimbat, și cu capul în grigi. Il întorcea cāte odată Elmira la glumă, ori Iancu și Lia, ce rivalisau a se redicā în favorul lui.

Linișcit din afară, dar săpat în inimă, fu nemișcat de asta primire curată, lipsită de ținte ascunse. O prețuia mai mult pentru nevinovația simțimentelor, în care nime nu întrebă: ce-i este scopul, și ce îndemn au vișitele sale?

Petreceau la olaltă, une ori alergānd seu povestind cu cei mici, alte ori căutānd prin curte inmugetații cărligei, mai ades cetind pe rēnd tare, din diare seu din operile lui Alecsandri și Bolintinean, la care ascultau cu toți.

Glasul Elmirei avea ceva pasionat, Severin ascultă cu drag; recitarea ei zugrăviă cu mare fidelitate idea autorului. Ce trecea buzele ei, nu sună a fi cetit, ci vorbit din un suflet focos. De ascultă cineva fără a o vedē, jură că o persoană cu grele suferințe istorisește amăgirile unor ani trecuți.

(Va urmă.)

Emilia Lungu.

Întrebat-am...

Întrebat-am eu odată
Pe o babă fermecatā,
Sē me 'nvețe ce sē fac,
Ca de dor sē-mi aflu leac?

Clătinānd, din capu-i sur,
Mestecānd, bobii în ciur,
Ridea baba, tot a ris,
Și ridēnd apoi mi-a đis:

„Lasă gāndul de scāpare,
Bōla ta, leac chiar de are.
Caută de nu-l aflā,
El ți-ar frānge inima.

Ai răbdare, vremea sbōrā,
Ea ce nașce, ier omōrā,
Și ca flori ce veștejesc,
Dorurile se sfērșesc*.

Ce-a đis baba n'am făcut,
Dorul aprig mi-a trecut;
Dar de leacul ce-am allat
Inima mi s'a sfărmat.

Matilda Poni.

Frumósa satului.

Dietetica diverselor organe ale corpului nostru.

IV.

Dietetica organului de miros.

Organul acesta își are reședința sa în nas. Nasul constă din un fundament de os, ce poartă un adaus complicat de sgârciu. Ambele, osul și sgârciul, sunt acoperite cu pele, care e legată mai strâns de sgârciu, decât de os. Facultatea nasului de a mirosi însă nu se trage de aici, ci ea este basată pe pelea cea umedă, ce zace în interiorul nasului și acoperă toate incolăcirile complicate ale cavității sale.

Prin ramificările nervului olfactor (de miros) devine regiunea supremă a pelei aceleia organul unei energii specifice de simț (miros.) Partea inferioară a nasului nu servește mirosului, ci ea se privește mai mult de sentinela organelor de respirațiune. Nici un corp străin nu poate intra în nas, fără de a fi aruncat afară prin un strănutat puternic.

Pelea aceea a nasului ne servește în casuri de asfisie și leșinare de un loc pre ușor pentru aplicarea remediilor revivitoare și iritătoare, și nici un organ nu influențează prin iritațiunea proprie atât de puternic asupra creierilor, ca acesta.

Mirosul stă cu inspirația într'o legătură așa de strinsă, precum stă gustul cu mestecatul și înghițitul. Materiile ce au de a fi mirosite, încă trebuie să treacă pe lângă membranele acele cu oșe-care iuțelă; pentru aceea acela ce voiește să examineze un miros, sorbe aerul în trăsuri adânci. Parfumul cel mai ager nu-l vom mirosi, decât nu-l vom inspira. Întrerupând respirația, vom pute trece prin puterea cea mai oribilă, fără a fi incomodați de greutatea ei.

De oră-ce organul mirosului numai atunci va pute corespunde bine, decât este în cea mai deplină sănătate, trebuie să vedem să-l ferim cât se poate de bine de morburii. Puterea mirosului mai îngrabă se perde prin degenerarea pelei umede în urma morburilor, decât prin iritamentele cele mai puternice. Mirosul și atunci nu-l simțim, — când pelea aceea este uscată sau când ea e acoperită cu o pătură pre grosă de umezală.

Copiiilor să le curățăm nasul adese-ori și bine și să nu le permitem nici odată a se sgăria cu degetul său cu un lemn în el. Ori ce leziune mecanică poate aduce cu sine totala pierdere a mirosului; de aceea să păzim nasul de ori ce influență inimică, cu atât mai mult, cu cât chiar și construcția anatomică a lui îl espune mai tare insultelor.

Recelele, precum și inspirarea de aer rece, ce produce de regulă catarhele de nas, să le evităm după putință. E constatat pe deplin, că un organ carele este cercetat de multe ori de morburii, nu mai e absolut normal, ci rămâne în parte patologic, neputând funcționa, după cum i eră odată obiceiul.

Când mirosim substanțe necunoscute sau flori, să fim totdeauna cu atențiune, pentru că pre ușor se poate întâmpla, ca să inhalăm unele materii inimice corpului nostru sau chiar și insectele, ce umblă pe deasupra lor.

Tutunul de nas tras în cantități mari strică totdeauna organului de miros. Afară de aceea este o datină rea și urită. Weber dice: „Cine nu trage tutun de nas, încă nu este porc mreg”. Acest tutun poate strică și prin aceea, că e pachetat în plumb și din cauza aceea produce de multe ori intoxicari.

Forma nasului la nici o întâmplare nu se poate numi frumoasă, însă relațiunea lui față de celelalte părți

ale feței îl poate face frumos. De oră-ce nasul este partea cea mai prominentă a feței, de aceea bate și mai tare la ochi și defectul lui parțial și total prin degenerare sau vulnerare derogă feței mai mult decât alt defect al ei. În direcția acesta nu ne putem păzi destul.

V.

Dietetica organului de gustat.

Esperința de toate zilele ne învătă, cumcă cavitatea gurei este centrul organului gustului; cu deosebire în limbă se concentrează facultatea cea mai însemnată a gustului. Puterea acesta a lui se localizează în papilele (negei) limbei, ce acoperă ca niște mușinoie mici suprafața ei, putându-se vedea chiar bine și cu ochiul liber. Fieșce-care din aceste papile stă în legătură cu ramificațiunile cele mici ale nervului de gust.

Numai substanțele acele, cari se disolvă în fluiditatea gurei, fac pretensiunea de a pute fi gustate; în modul acesta putem simți gustul cel dulce, amar, acru etc. Finița gustului merge de multe ori așa departe, de sântem în stare să diferim substanțele una de alta cu mult mai bine, decât cu analizele chemice.

Causele cari apăsă finița gustului sânt: o limbă pre uscată, precum și schimbări inflamatoare ale pelei ei; impresiunile pre intensive asupra limbei încă se pot însă ră aici, ele obosesc organul.

Gustul unei substanțe de multe ori ridică sau apăsă gustul altei substanțe; așa vedem, cumcă gustul brânzei ridică pe acela al vinului, gustul dulce îl strică.

Cu toate că gustul are dreptul de a se numi sentinela organelor de mistuire, el totuș își nu împlinesce totdeauna chemarea acesta, pentru că pre ușor se înșelă. Esistă d. e. vinuri, cari sânt plăcute și altele ier, cari n'au nici un gust; tot așa și gustul indiferent al atâtor mâncări și beuturi stricaciöse corpului de sigur că nu pot fi recomandate pentru toate zilele.

Gustul e singurul simț, carele se direge cu elateca; copiii sânt lingăi pentru dulcetuiri, însă nici decât gourmani pentru o bucătărie fină.

La dejudecarea asupra unei speci de gust contribuie atât organul de pipăire al limbei, de miros al nasului, cât și organul vederii. Din ce stă o materie mai mult în gură, din ce o gustăm și mai bine; urmază deci pentru împedecarea unui gust rău, de a înghiți mai îngrabă substanța adusă odată în gură.

Pentru păstrarea gustului în intensitate cât mai curată și puternică, se recomandă, după cele premise, cultivarea și păzirea cea mai strictă a organelor gurei, cu deosebire a limbei. Prin iritamentele pre puternice, prin substanțe agere și ardende, pre ușor se pot aduce modificări patologice în pelița ei, — în papilele de gust și în nervii ei. Să ne păzim de întrebuințarea pre multă de ardeiu, usturoiu, de tutun, de alcoolice, sări, precum și de substanțe pre calde sau pre reci. Substanțele ce ne aduc vătămări în gură, ose de pești, dinți ascuțiți, ier sânt de delăturat. Cu deosebire să se ferescă copiii cei mici de întrebuințarea acelor jucării, ce le-ar pute cauză leziune în gură.

Despre tutunari și beuturii cei mari e cunoscut pe deplin, că ei nu se bucură de un gust așa fin: la ei numai substanțele cele agere mai pot străbate pelea cea grosă a limbei lor. Astfel de indiviți de regulă posed o limbă grosă, de o colore alburie și de o consistență môle.

Gura să o ținem totdeauna în cea mai mare curățenie și în toate zilele să ne spălăm atât dinții, cât și limba, cu perie și cu rădător de limbă.

VI.

Dietetica organului de pipăit.

Facultatea simțului, un atribut al tuturor părților organice ale unui individ, cu excepțiunea țeseturilor cărnoase, se dezvoltă în pele ca un organ de pipăit. El ne chiarifică despre însușirile mecanice ale corpurilor lumii esterne, despre forma, greutatea, tărimea, temperatura lor.

Facultatea pelei de a simți, depinde dela mulțimea și fineța nervilor sensitivi a ei și se exprimă într-o mulțime de graduri, ce zac între durere și plăcere. Pentru a pute pipăi, nu ajunge numai simțirea obiectelor prin nervii sensitivi ai pelei; ci se recere la actul acesta și punerea în activitate a mușchilor. Ca să dețigem estensitatea, forma, tărimea și eualitatea suprafeței corpurilor, se condiționează ca respectiva pele să fie dotată cu o mare facultate a simțului, bună-ôră ca degetele, ca așa pipăind și apăsând, să devenim conșci despre eualitatea mecanică a corpurilor.

Fiziologii se duc în privința organelor de simț și mai departe: diferind un organ de simțirea temperaturii, a răcelei și căldurei, și un alt organ prin carele se pôte exprima simțul comun, carele e mai bine dezvoltat în mușchi. Ostenela, eualitatea puterii etc. se pôte apreția numai prin acesta.

Dietetica organului de pipăit pretinde, ca să păzim pelea dămpeună cu papilele ei de tôte influințele, ce i-ar pute aduce daune și lesiuni. O deosebită atențiune în privința acesta se dăm vârfului degetelor, precum și limbei. Vătămările, căldurile mari și răcelile, precum și apăsarea mare și continuă pôte strică acestui organ prin aceea, că ori contribuie la îngroșarea ori la subțierea prę mare a pelei.

În privința culturai pelei, unghiilor, precum și a părului, vom ave ocașiune a tracta mai pe larg într' alt loc.

Dr. Ioan Moga.

Descânțece din Bucovina.

I.

De spăriat.

'a sinccat.
S'a mănecat
N. dela casa ei,
Dela męsa ei,
Grasă și frumosă,
Sprintină și voiôsă.
Când a fost:
La meș de cale,
De cărare
Nainte ieșitu-i-o
În cale opritu-o
B o r z a * înborzată,
Borza înfocată,
Borza uriciôsă,
Borza fiorôsă,
Borza s e â r i n d e u a, *
Cu ochii sgâiți,
Cu dinți rinjiți,
Din gură molfăind
Din ochi clipind,
V a c u l *** s e - i s c u r t e
Dilele s e - i c i u n t e.
— Alelei Borzã 'nborzată.
Borzã înfocată,

Borzã uriciôsă,
Borzã fiorôsă!
La N. nu te duce.
Vacul nu-i scurtã,
Dilele nu-i ciuntã,
Ci mi te grăbeșce
Și mi te porneșce.
La Marea cea mare,
Cã la Marea cea mare
Este-un peșce mare,
Aceluia vacul scurtã-i,
Dilele ciuntã-i.
N. s e r e m a c e c u r a t ă ,
Luminatã,
Ca maica ce-a dat'o,
Ca Deu ce-a lăsat'o.
Amin! amia!
Ca sôrele 'n sein!
Dela mine descânțecul,
Dela Ddeu lęcul!

N o t e.

Descânțecul acesta, cules dela o româncã din satul Bilca, mi l'a trãmis dl Tôder Bumbac, preot.

Decã vre un prunc s e u și altul cineva din te miri ce causã s'a spăriat și prin urmare, când dôrme, tresare prin somn, începe a plânge și a strigã, prin nimicã nu se pôte, dupã credința descântãtorei, mai ușor și mai iute vindecã, decãt prin descânțecul acesta, care se descântã în trei zile de frupt câte de trei ori pe zi și anume: demineța, la amę și s e r a , și mai cu semã atunci, când cel spăriat dôrme.

Descântãtoreã, nainte de-a începe a descântã, face un șumultet de pânzã. Apoi, aprindend șumultetul acesta, învertindu-l nencetat împregiurul celui spăriat și afumãndu-l cu dęnsul, pronunțã versurile de mai sus ale descânțecului.

Decã îns e cel bolnav s'a spăriat de un om, de un câne, s e u de-o vitã ôre-care, descântãtoreã ie vr'o cãțiva peri din capul, respective de pe trupul celui ce l'a spăriat și descântãndu-l, il afumã cu perii aceștia.

În cas când nu se aflã nici o descântãtore prin apropiere și prin urmare n'are cine s e - l descãnte pe cel spăriat, atunci se dice cã e de-ajuns și atãta, decã numai il afumã cu peri din capul s e u de pe trupul celui ce l'a spăriat. Dar ca spăriatul s e se afume cum se cade, când încep perii a arde și el se pune de-asupra fumului, îndãtinetzã a se 'nveli pe cap c'un lepedeu s e u și cu altã pânzãturã.

* Sub „Borzã“ se 'nțeleg e aici o ființã mitologicã daco-romãnã, a cãrei pasiune e de-a spãriã mai ales pe pruncii cei mici și a le causã prin acesta nu numai bolã, ci adese-ori chiar și môrte. E o ființã, dupã cum ne-o aratã și însuși descânțecul, nu numai uriciôsã, ci totodatã și fôrte reutãciôsã.

În legaturã cu numele acestei ființe cred cã stã și urmãtorul adiectiv, carele, mai ales în unele părți ale Bucovinei, este fôrte respândit și anume „borz“ fem. „bôrzã“. Adj. acesta îns e m nã atãta cãt: sborșit, resfirat, infoiat, și se aplicã mai cu semã la gãșcele, a cãror pene sânt crețe, sborșite, cari nu stau întinse și netede ca celelalte pene, ci infoiate și resfirate în tôte părțile.

Tot în legaturã cu numele acestei ființe cred cã vor fi stãnd și numele a patru sate, a unui pãriu și a unei vãi din Moldova, cari tôte se numesc „Borzeșci“. (Veđi: D. Frunđescu: „Dicționar topografic și statistic al României“. Bucureșci, 1872 p. 58.)

** Seârind eua e un cuvânt, pe care nime nu

mi l'a putut explica, și care până acuma nu l'am mai auzit nici odată în viața mea.

*** Mulți români din Bucovina dic „vac“ în loc de „véc“.

II.

Tot de spăriat.

Unde apuci.
 Unde te duci.
 Tu Buză neșgră,*
 Ponéșgră
 Cu ochii boldiți.
 Cu dinții rinșiți.
 Cu pērul pālāind
 La sōre sārind?
 „— Cā eu apuc
 Și me duc.
 La N. sē-l șgariu,
 Sē-l șpariu
 Prin somn
 De domn,
 Prin ris,
 Prin plāus,
 Prin strigāt.
 Prin rācnet,
 Prin spāima cea mare,
 Prin grōzā și 'nșiorare!
 „— Tu Buzā neșgră,
 Ponéșgră!
 La N. nu te du,
 Cī tu mi te du
 În dēlul Galileului,
 C'acolo te-aștēptā:
 Ciute cu ciutōie,
 Cerbi cu cerbōie
 La muls aplecate.
 La cōrne legānate.
 Bine ospētate.
 Acolo sē locueșci,
 Acolo sē trāeșci.
 Acolo-i casa ta.
 Acolo-i mēsa ta.
 Pe-acelea le șgarie,
 Pe acelea le șparie.
 N. sē remāe voios
 Și sānētos,
 Curat
 Și luminat.
 Ca maicā-sa cānd l'a făcut,
 În diua cānd l'a nāscut.
 Dela mine descāntecul,
 Dela Dumneșeu lēcul!

N o t e.

Descāntecul acesta mi l'a dictat Anisia Flore. romāncā din Ilișeșci.

Descāntătōrea descāntā de trei ori pe di: demineșta, la amēș și sēra, în trei diile de frupt, la spatele celui șpāriat cu o rāmuricā de mātūrā, și dupā fiecare descāntare suflā de trei ori în cruciș asupra bolnavului și tot de-atātea ori stupeșce jos. Iērā dupā ce sfērșeșce de descāntat, pune rāmurica cea de mātūrā sub capul șpāriatului, ca acesta sē dōrmā peste nōpte pe dēnsa. Fācēnd acēsta, spune descāntătōrea, cā dupā trei diile cel șpāriat se însānētoșezā, nu tresare, nu plānge, nici nu strigā mai mult prin somn.

* „Buzā“ din descāntecul acesta cred cā e aceeași

ființă mitologicā, care e provenit și 'n descāntecul precedent, cu acea deosebire numai cā descāntătōrea n'a ținut bine în minte adevērata-i numire sēu n'a putut'o rostī cum se cade. E insē fōrte probabil cā „Borza“, ca o ființă fōrte fiorōsā și uritā și cu buzele negre, sē fie numitā de cātrā romāni și „Buzā negrā“, mai ales cā romānii pe ōmenii cei urīți și buzați i poreclesc în regulā „Buzilā“.

III.

Tot de spăriat.

S'a luat Bonza negru.*
 Ponegru,
 Cu piciorē grōse
 Folticōse.**
 Cu mānuri grōse
 Folticōse,
 Cu ochii șgāiți.
 Cu dinții rinșiți,
 Cu barba pānā 'n genunchi,
 Cu pērul pānā 'n pāmēnt,
 Cāutānd,
 Cercānd,
 Fagii surpānd,
 Petrele sfārmānd,
 Grozāvii fācēnd.
 A gāndit,
 A socotit,
 Cā nime nu-l vede,
 Nime nu-l aude.
 Da l'a vēșut
 Și l'a auzit,
 Maica Domnului
 Din pōrta ceriului,
 Și ea cum l'a vēșut,
 Cum l'a auzit,
 Pōle albe-a 'ntins,
 Calea i-a cuprius,
 Și așā i-a diș:
 „— Unde apuci.
 Unde te duci,
 Tu Bonzā negru,
 Ponegru.
 Cu piciorē grōse
 Folticōse,
 Cu mānuri grōse
 Folticōse,
 Cu ochii șgāiți,
 Cu dinții rinșiți,
 Cu barba pānā 'n genunchi,
 Cu pērul pānā 'n pāmēnt,
 Cāutānd
 Cercānd,
 Fagii surpānd,
 Petrele sfārmānd,
 Grozāvii fācēnd?
 „— Cā eu apuc
 Și me duc.
 Pe N. sē-l șar,***
 Sē-l șpar,†
 Spāimā mare se-i trag.
 În mari bōle sē-l bag!
 „— Tu Bonzā negru,
 Ponegru!
 La N. nu te duce.
 Cā la N. am fost eu

Cu trei zile mai nainte,
 Vêcul i-am întins,
 Dilele i-am lungit,
 Vięta i-am dăruit...
 Da te du 'n pădurea negră,
 C'acolo-i o stâncă negră,
 Iêr sub stâncă un voinic.
 Acela v'a sinecă,
 V'a mânecă
 Bici de foc în mână v'a lua,
 Munții va clătina,
 Văile va tulbură...
 Acolo sai,
 Acolo spai.
 N. sê remăe curat,
 Luminat,
 Ca Dumneșeu ce l'a dat.
 Dela mine descântecul,
 Dela Dumneșeu lécul!

N o t e.

Descântătorea, o româncă din Săn-Giorgiu în Transilvania, care mi-a dictat descântecul acesta, după ce a sfârșit de descântat, suflă de trei ori în cruciș asupra celui spăriat și tot de atâtea ori stupeșce jos. Prin această simplă procedură cugetă ea, că cel spăriat în curând se 'nsănătoșeză.

* „Bonză“. Această ființă e aceeași, după părerea mea, care a provenit și n descântecul precedent. Merită a fi însemnat aici încă și aceea, că românii din Bucovina numesc „bonză“ și o specie de mușce, cari mușcă vëra foarte rëu pe cai, și cari, când sboră, produc un resunet deosebit. Iêr producerea resunetului acestuia îl exprimă ei prin verbul „a bonzai“.

** Adj. „folticos“ sêu „fălticos“ după cum spun românii din unele părți ale Bucovinei, însemnă atâtea cât: bolocanos, ciolănos, neproporționat, urit crescut.

*** „Sê-l sar“, adecă: sê-l fac sê sară prin somn. Fie-care prunc spăriat se țiece că când dörme, tresare și se aruncă prin somn.

† „Spar“ în loc de „spariu“ dela a spărie, e o formă, care până acuma n'am mai auđit'o.

S. FI. Marian.

Despre unele minerale combustibile.

— Studiu geologic-technologic. —

III.

Cărbunii de pământ sêu cărbunii brun.

Cărbune de pământ se numeșce acea specie de cărbune mineralic, care e mai bëtărănă decât torfa, ieră mai tineră decât cărbunele de pëtără, și care a purces prin urmare pe calea putređirii din plantele crescute în formațiunea terțiară (miocenă!) Se presintă între sedimentele mai tinere, decât formațiunea de cretă, formând așă numita formațiunea cărbunilor brun. Înșe une ori se află în formațiunea diluvială și aluvială, în care pușețiune s'au adus prin ôreș-care acțiune vulcanică sêu neptunică, de ôrece perioada acestor cărbuni cade numai în formațiunea terțiară. Sânt și astfel de straturi de cărbuni brun, care iêsă la lumina zilei, fiind totalminte fără coperemânt (Petroșeni în Ardël.)

Petrefactele aflate în formațiunea terțiară ne dau cea mai clară dovêdă despre starea pământului nostru din timpul acela! S'a đis mai sus, că în formațiunea carboniferă a avut întreaga suprafață a pământului o climă tropică! Această stare s'a schimbat mai târđiu

din ce în ce, astfel, încât în epoca formațiunii cărbunilor brun altereză starea vegetațiunii de ceea a epocelor de mai nainte. Se pôte, că în prima formațiune a epocii kaenozoice a fost pământul cu ceva mai cald, decât cum e acum, inse diferențele climatice au început aci a se ivi fôrte frapante.

E faptă cunoscută, că variațiunile plantelor au purces mai mult prin temperatura schimbătore a suprafeței pământului și prin cuprinsul diferitelor corpuri ale atmosferei, care condițiuni s'au modificat mereu-mereu așă, că nutirea plantelor nu s'a mai putut împlini cu o astfel de voluptate, ca la început. Ce influință are d. e. lățirea geografică asupra vegetațiunii în timpul nostru: ne arată următorul esemplu! Decă primiv o pădure mai mare, apoi îndată ne convingem, că gorunul, fagul, plopul ni se înfătoșeză alternativ; însê decă am voi, sê căutăm în adins între acești arbori: bambi, palmi și alte plante tropice, atunci ni va fi căutarea fără rezultat; tocmai așă de absurd ar fi și atunci, când am voi sê căutăm în Africa între palmi un brad, gorun, cer sêu fag.

Acestei schimbări, acestei relațiuni geografico-climatice au fost supuse fără îndoielă vegetațiunile din tôte formațiunile epocii kaenozoice. Lemnele frunđose, cari predominesc în formațiunea cărbunilor de pământ, dovedesc un grad al desvôltării cu mult mai important, decât cum arată plantele formațiunilor de mai nainte. De și se presintă multe specii ale arborilor cu foi aculare (pini ș. a.), totuși arborii frunđoși (fagi, rachiti, arini, aluni) sânt cu mult mai îmbelșugați în formațiunea terțiară.

În părțile mai de jos, adeca la marginea formațiunii terțiare, cărbunele de pământ e cu mult mai compact, se rumpe în bucăți mari și neregulate, are o colóre mai mult sêu mai puțin brună-închisă, care trece câte-odată în negru, și în multe casuri consună pe deplin cu cărbunii de pëtără, așă, că între aceste două corpuri nu se pôte observă ver-un otar strict; ieră deschilirea lor se pôte numai prin unii factori chemici sêu geologici aduce la rezultat. Este constatat adeca, că cărbunele de pământ are o sgărietară brună și decă îl încăldim cu hidrat de kali (KHO), apoi acesta primeșce o colóre brună, și că cu ocasiunea destilațiunii se rezultă numai acid oțelos pur sêu cu amoniac împreunat, până când cărbunele de pëtără posede o sgărietură negră, hidratul de kali nu devine de acela brun, ci roșu ca cărminul, și cu ocasiunea destilării se elibereză numai amoniac.

Înșe decă luăm lucrul în sensul mai strict, apoi ne convingem, că nici aceste semne distingătore nu stau la tôtei cărbunii de pământ sêu de pëtără, ci numai împregiurările geologice și paleontologice decid etatea, natura și esența relativă a cărbunilor respectivi, fiind că cărbunele de pământ nu apare nici odată în formațiunile epocii mesolitice, ci numai în una a epocii următore, adeca în form. terțiară.

Structura cărbunilor terțiară e ca de lemn, pământosă sêu compactă, de regulă structura lemnosă într'un astfel de grad e conservată, încât la multe bucăți se pôte cunoșce fôrte ușor specia lemnului desfăcut. Bradul, arinul, fagul, gorunul formôza cele mai generale remășite ale cărbunilor brun și arată o străformare complinită în vegetațiunea din periodul cărbunilor. Aceste sânt adevërate păduri mineralice, care se deschilinesc de straturile cărbunilor de pëtără prin o întinsură mai mică și prin o aședare mai puțin păturosă. Cu cât e cărbunele brun mai tiner, cu atât mai deschisă e colóreă și cu atât mai fărmičiosă, mai puțin compactă devine structura sa, pân' în fine se arată cărbunele de tot țerinos și mai nici decum carbonificat; aceșta e apoi trecătura dela cărbune în torfă, ce se în-

trebuiețază și se exploatează — precum vom vedea mai la vale — tocmai așa, ca și torfa.

Cărbunii de pământ au o frântură neegală seu scoică formă; colorea e deschisă, brună închisă, brună neagră seu de tot neagră. Lustrul e seu unsuros seu nu posedă de fel nici un lustru. După compusețiunea sa stă mai aproape de arbore, decât de cărbunele de pământ; are 55—75% carbon, mai mult bitumen și mai multe părți pământose. Nu se topește în foc ca unele specii de cărbune de pământ, e însă mai ușor aprindiver și arde cu o flacără funinginosă, desvoltând un miros a părilit și relăsând o cățătime însemnată de cenușe.

Variațiunile cărbunilor bruni sunt următoarele:

1) Cărbune mineralic de lemn seu: lignit, seu cărbune fibros, posedă o formă și structură ca de lemn; colorea sa e galbenă seu de tot brună închisă. Acesta e specia cea mai tinără a cărbunilor bruni.

2) Cărbune foios: din frunze plantare compus, cu o structură pătură și cu o coloare brună închisă. Între unicele foite se presintă de multe ori remășițe organice, precum: pești, frunze de plante dicotyledonice ș. a.

3) Cărbunele comun: e mai mult seu mai puțin solid și compact, cu colorea brună deschisă seu închisă; frântura are un lustru unsuros.

Aceste variațiuni formeză adese-ori o trecătură în următoarea specie:

4) Cărbune sguros: de o compozițiune țerină, de o pipăire aspră și d'o coloare brună deschisă seu închisă. Aici se ține așa numita umbra kōlnică, care se întrebunțază în pictură.

5) Cărbune reșinos, cu o frântură scoică și cu un lustru unsuros, posedă între toate până acum amintitele variațiuni cea mai mare țărime și are o asemenea foarte mare cu cărbunii de pământ; nu arată nici odată structură de lemn. Colorea e neagră; sgărietura brună.

6) Gagat: e compact; scoicăform; negru închis, și e așa de tare și puțin fărmișos, încât se poate bine preformă (scule de doliu).

Gradul încăldirei, gradul de foc al cărbunilor bruni e mai mic decât al cărbunilor de pământ. Cărbunele brun și are în industrie aplicări multiple: se întrebunțază la ferberea petrei acre (alumine), la fabricarea acidului sulfatic; cenușa se întrebunțază spre gura pământului, ieră din cărbunii reșinoși și din gagat se fac diferite decorațiuni. Tote aceste întrebunțări însă sunt așa dicend numai laturale! În timpul mai nou vedem aplicarea acestor cărbuni tocmai așa de lătită, ca și a cărbunilor de pământ. La topirea diferitelor metale și mai cu semă în așa numita făurărie se suplănește în foarte multe locuri cărbunele de pământ prin cel de pământ. Industria tehnică din Stiria, din Boemia, din Sachsonia are de mulțamit numai cărbunilor bruni starea lor la trēpta de acum ajunsă. De orece aceea substanță, care e cunoscută sub numirea generală: bitumen, se află în productul acestei formațiuni — adica în masa cărbunilor de pământ — așa în starea fluidă, ca și încliegată, de aceea se produc în timpul modern din cărbuni bruni unele materiale de iluminat, precum sunt: fotogenul fluid și parafinul solid ca cēra.

G. Pocrean.

Animalele din legende.

În istoria moralei de Hartpole Lecky, formeză o parte foarte interesantă și cea particularitate, care tratēză despre opiniunea omēnilor și a evenimentelor, față cu regnul animal.

Purtarea blândă și delicată față cu animalele, în

adevăr că în totdeuna, arată cultură și inimă bună, dar în acesta privință e foarte greu de a stabili o axiomă generală. Au fost popore neculte și sēlbaticie, cari iubiau cu pasiune unele animale, ba le și adora, pe când popore foarte culte se distrau în lupta și turburarea lor, asemenea deviațiuni isbitore sunt și în caracterul omului. Spiritul nobil, Spinoza, se delectă în agonia muștelor ce aruncă în țesătura păianjăului, pe când sangvinarul Marat, iubiă foarte mult porumbeii. După Baco aplicarea omului spre bine este un simțemēt așa de mare și profunz, în cât decă nu are ocașiune a se manifestă față cu omēni, se întorce spre alte ființe vii. Acesta se pōte vedea la turci, popor altfel necivilizat, care de și este entusiasmă, iubește foarte mult animalele, împărțind alemosă cānilor și pāsērilor. La Constantinopole eră aproape sē bată cu petre pe un copil creștin, care tratase în mod nemilos o pasere cu cioc lung. În Egipt, unde vieța omului nu avea nici un sens, esistau spitale pentru pisicele bētrāne, nutrind cu blāndețe și unele insecte grețose; pe când în Englitera umanitară, esistau până mai ieri, lupte de guz-gani și cocoși ca distracțiune publică. Domițian face excepțiune din cele susținute de Bacon: acesta omoriă și muștele cu pasiune, când nu putea sē omōre omēni.

Dispoziții și legi pentru apērarea animalelor au esistat și în anticitate. În Egipt venerau boul (apis) ca o emblemă a civilizațiunii, fiind factorul agriculturii. Testamentul vechiu e plin de precepte pentru tratarea cu blāndețe a animalelor, că boul nu trebuie înjugat la plug, alături cu asinul, nici animalele omorite cu puii, și a nu le luă ouele, etc.

La vechii romani eră păcat de mōrte, de-a omori boul, acest cultivator al pământului. În Grecia, în străvechime ucigătorii boilor erau pedepsiți și cu mōrte. Aici ca și în Ierusalim, paserea gāsiă asil, și rōndunica cuib (după bardul psalmilor) chiar în altarele bisericelor. Xenocrates a simțit o nespūsă bucurie când a putut sē scape o pasere, care s'a refugiat pe peptul seu, persecutată de un vultur, apoi a liberat'o dicend discipulilor sēi: omul cel bun nu refusă nici odată ajutorarea ființelor persecutate! Pāsērile stabilite prin coridorele bisericelor, nu eră permis a le supēră: athe-nienii au condamnat la mōrte pe un ștrēngar care a omorit pāsērile incubate în biserica lui Aesculap.

Cum se schimbă acest tablou sub cesarii depravați! Sub Caligula într'o singură și s'au omorit la spectacolele din circ 400 urși, ieră sub Claudiu 300, toți pentru distracțiune publicului. Sub Nero se luptau în circ 400 tigrii cu elefanții și taurii, ieră soldații sēi au măcelărit 400 urși și 300 lei. Serbarea de 100 țile cu ocașiune inaugurării coloseului sub Titu, a costat vieța a 500 fiere, ieră Traian cu ocașiune serbării secunde sale victorii în Dacia, a omorit în 4 luni 11 mii de animale. În acest timp se luptau și rinocerii, crocodilii, girafii etc. spre împēstrițarea spectacolului sanguinar.

Cu toate acestea, literatura latină în totdeuna a fost plină de precepte pentru tratarea blāndă a animalelor. — În poemele lui Virgil aceste precepte formeză o trāsūră fină și răpitore. Lucrețiu descrie în mod atingător suferințele unei vaci, al cărei vițel a fost tăiat pentru sacrificii. Plutarch scrie, că n'a putut nici odată sē vēndă boii sēi îmbētrāniți, cari în tinerețe l'au servit cu credință. Ovid încă a dat curs unor sentimente de acest gen. Catul descrie frumos ochii Lesbiei, roșiți de plāns pentru o pasere iubită, care a murit. Apoliniu de Tyania n'a eșit nici odată la vēnătore, din punct de vedere umanitar, chiar și decă l'ar fi invitat un rege. Acesta dispozițiune sentimentală a omēnilor, a servit de basă la metampsihosă. Plutarch condamnă cu asprime crudițimile de prin amfiteatre, cari sēlbătesc caracterul,

sustinând că avem datorii, nu numai față cu semenii noștrii, ci și cu animalele. El s'a sculat și contra carnivorilor, în cele două disertațiuni ale sale.

În timpurile primitive ale christianismului nu eră mare progres în blândetea față cu animalele, pentru că dogma „resecupărării”, izolă mult pe animale de om. Dară sântele precepte deșteptau forțe mult simpatia față cu regnul animal. Ieremiții de prin pustiiile Europei ș'ale Orientului, devenind în contact cu animalele, acesta circumstanță a întrebunțat-o forțe mult poezia poporală. Tôte tradițiunile de acesta natură apropiuau pe om de animale, și în acesta consistă și prima lor importanță morală, au fost de altmintrelea asemenea legende și în anticitatea păgână. Elefantului i se atribuiă nu numai minte, ci și simț religios, ca și unul care venerază stelele și adoră luna și sôrele. Despre ipopotam susțineau, că el a învățat pe om slobođirea sângelui, acesta din împregiurarea că acel animal când a mâncat pré mult, își deschide la picior o arteră cu trestie ascuțită, ieră rana o astupă în fine cu noroiu. În orașul Sestos au ridicat monument unui vultur, crescut de o vergină orfană, pentru că murind feta, a sburat în rogul ei aprins, ca să ardă împreună. Despre câinii fideli stăpânilor lor sânt o mulțime de anecdote, ieră unul dintre ei s'a înălțat chiar pe cer, unde a devenit o stea. Și despre delfini sânt tradițiuni, ca despre unul care-și iubește pré mult părinții, musica și copiii mici, atragend atențiunea nu numai a poporului, ci chiar și a naturaliștilor.

Ier legendele creștine sânt fără număr. La chie-marea sântilor păsările se dedeau jos din sbor, leul și hiena se tăvăliau la picioarele lor. Dcă St. Theon plecă la drum, fierele-l însoțiau, pe cari drept recompensă el le cinstiă cu beutura din propria sa ploscă, un iermit egiplean, care a format în pustii o grădină paradis, obicinuiă a ședé la tulpina palmierului, ieră un leu mănca, în loc de carne, pome din mâna lui. Când St. Poöman inghețase într'o nôpte de iernă, un leu s'a culcat lângă el și l'a încălđit, și cadavrul ieremitului Pavel leii l'au îngropat. Odată un călugăr devoțios, numit Josimus mergea călare pe un măgar la Cesarea, însé pe drum un leu i mănecase măgarul, atunci călugărul ordonă leului ca acum sê-i ducă el bagagiul, și leul l'a și dus cu multă supunere până la porțile cetății. Sții Helen și Pachomin au trecut Nilul în spatele crocodiilor, ieră Stului Scutin în călătoriile pe mări, monșrii marini i serviau drept barcă.

Cerbii urmau regulat pe ômenii sânti și renumiți, purtându-le bagagiile, le arau agrii și le înmormântau ôsele. Alungarea cerbilor încă este obiect de legende. Brachion păgânul alungă odată un cerb, care alergă într'o peștere apropiată, peste al cărei prag nu voiau sê trecă câinii. Întră dar ônsuși vênătoriul păgân și în ea dă peste un călugăr bătrân care apără cerbul, ier pe el îl converti la religiunea creștină. Într'o vênătoare inferbintată, câinii și cerbii se opriră de odată cădënd în genunchi și rugându-se, de-asupra ôselor Sântului Fingar. Mihaiu eroul în lupta dela Călugăreni încă eră însoțit de patru cerbi, precum ne spune Engel. La serbarea Sltui Regul s'au adunat cerbii, precum făceau corbii la mormântul lui Apolinar în Ravena. St. Crasus (nu eruditul din evul de mijloc) eră patronul boilor cari ingenunchiau la altariul seu. St. Anton a fost patronul porcilor, și precum e depins, însoțit de aceste animale. Briget nutriă purcei, ieră un porc sêlbatic a eșit din pădure, dându-se în mânilor lui. St. Coloman avea trei soți de drum: un cocoș, un șorece și o muscă, cocoșul i anunță ôra de rugăciune, musca îl deșteptă, ieră sôrecele se aședă pe șirul sântei cărți unde lăsă lectura, când îl siliau la acesta alte trebuițe.

Unele legende deping admirabil calitățile morale ale animalelor. Un călugăr obicinuiă a-și împărți pânea de sêră cu un lup, care odată în lipsa călugărului fură pânea întregă. O sêptemână după acesta nici că a mai cutezat sê între în cort, după acesta întră cu capul plecat și cu semnele cele mai viđibile de pocăință, ieră călugărul îl netedí și în semn de iertare, i dădú în urmă mai mult de jumătate pâne. O leică ingenunchie vâietându-se la picioarele unui sânt, conducându-l la puii ei născuți orbi, cari la rugăciunea sântului își dobândiseră vederea. În điuva următoare acesta leică, drept recompensă i aduse o pele de animal. Și despre St. Macarie se spune acesta. La acesta a mers o hienă și acela i vindecă puii orbi, care-l recompensă în același mod. „Hienă, cum ai ajuns în posesiunea acestei pei? de sigur ai mâncat o ôie”, o întrebă stul, ieră hiena își plecă rușinată capul, promițend, că nu va mai comite omoruri, și stul numai după acesta primí darul ei.

Călugărul Anton visitând pe Pavel, care primiă regulat dela un corb o pâne, a discutat forțe mult, cine s'o frângă. „Tu ești ôspe, đise unul, dar tu ești mai bătrân, respunse celalalt și o întregă după amedă își făcură astfel politetă acesti flăcăi bătrâni, până când sêra le veni ideia fericită ca sê prindă ambii pânea și s'o rupă astfel în două.

Aceste legende, đice Lecky, de sigur sânt copilărești, înainte lumea de ađi, însé ținta fără îndoielă e nobilă: deșteptă simpatie pentru animale. În unele sânt și muștrări. Iacob venețianul, acest sânt obscur al seculului XIII, cumpără de pe la copii paserile legate cu ață și le redă libertatea.

Luther, reformatorul Germaniei, se întristă cu ocazia unei vênătore de iepuri, pentru că acesta i înfățișă persecutarea sufletelor de cătră draci.

Spectacolul luptelor de animale a cădú în desvetudine din carse nobile. Moravurile devenind fine, gustul nu mai află plăcere în ele, deșteptându-se pentru spectacol mai poetic: teatrul, care deveni mai general de cum eră în Roma și Athena pe timpullor de splendore. E curios cum în Anglia sub Elisabeta chiar, cu timpul desvoltării artei teatrale, coincide și acel al luptelor de animale, spriginite de curte. La 1591, un orđitor interđice spectacolele de teatru joia, pentru că atunci erau lupte de urși, cărora actorii le-ar puté sê le strice, pe când regina se delecteză forțe mult cu ele. Iacob I iubiă lupta cocoșilor, și la 1610 a fost presinte la o luptă mare a unui leu cu un urs.

Cu tôte aceste teatrele se lătesc iute, și după cum ne spune un scriitor care a trăit la 1629: la Londra în curs de 60 ani, s'au construit 17 teatre. Revoluțiunea cea mare a Franciei, a șters tôte petrecerile publice, ieră când a venit restaurația, bunul gust nu mai află nici o distrație în lupta animalelor. Pepys la 1666 numește lupta taurilor „petrecere murdară și sêlbatică”, ieră Evelyn la 1670, „măcel și bərbărie crudă”. Pe când lordul Kamersteau scrie la 1715, „că lupta urșilor e cea mai plăcută distrație a englezilor, francezii și alte națiuni culte o desprețuesc”, apărând cu căldură contra acestora gustul englez.

Pe la finea secolului trecut a fost discuție mare pentru acesta. Consiliul comunal din Londra la 1799 a interđis lupta cocoșilor, pe când lupta taurilor esistă și în secolul nostru.

E straniu, că legendele aceste, de și sânt concepțiunea imaginațiunii creștine, cu tôte aceste, tratarea cea mai blândă cu animalele, esistă mai mult la poporele protestante, și în đilele nôstre nu sânt nicăiri tratare mai rău, de cât în Spania cea catolică.

Mănunțușuri istorice.

Xerxe, regele Perșilor, declarând resbel Greciei, ordonă d'a tăia, pentru trecerea corăbiilor sale, istmul muntelui Athos, căruia i trimise următoarea epistolă : „Athos, care-ți innalți capul până la cer, sê nu îndrăznești a opune soldaților mei petri și stânci, pe care ei nu le pot tăia ; căci, atunci te voiu tăia de tot și te voiu arunca în mare“.

*

Aristid, cel drept, eră în piață, în mijlocul poporului, când i se votă prin ostracism esilarea.

Un țeran, care nu-l cunoșcea, se apropie și-l rugă sê scrie pe ostracul seu, numele lui Aristid. „Ce rêu ți-a făcut acest om?“ întrebă virtuosul cetățan. „Nici un rêu“, răspuse țeranul, „dar ni s'a urit tot auzind numindu-l pretotindenea „Aristid cel drept“.

Aristide scrisese numele seu, și plecând în esil, rugă pe Ței „ca Atena sê nu-l regrete nici odată“.

*

Solon, fiind întrebat ; pentru ce n'a introdus în legile sale, vre-o dispozițiune contra omoritorilor de părinți, răspuse : „Pentru că n'am crezut pe nimeni capabil de o astfel de crimă“.

*

Un om cu părul cărunt, căruia împăratul Adrian i refuzase o cerere, înfățișându-se a doua oră, ca sê-și renoiască cererea, își văpșise părul. Împăratul observând acêsta, i răspuse : „Am spus tatălui teu, că acêsta nu se pôte“.

*

La nașcerea lui Alesandru cel mare, Filip, tatăl seu, scrisese celebrului filosof Aristotele, pe care-l alegea deceptor al fiului seu : „Te înșciințez, că mi s'a născut un fiu ; mulțumesc Țeilor nu atât pentru nașcerea sa, cât pentru norocirea ce a avut de a veni pe lume, în timpul când se află pe pământ un Aristotele. Căci sper că, educat sub conducerea și îngrijirea ta, el va deveni demn de gloria tatălui seu, și de regatul Macedoniei“.

*

Epaminonda, generalul Tebanilor, rănit de mórte la Mantinea, aflând că Tebanii sei sânt învingători, strigă : „E bine, viața mea este destul de lungă, căci mor fără a fi fost biruit vr'odată. Nu me plângeți amicii mei că mor, și încă fără copii, și nu priviți acêsta și ca cea din urmă a vieții mele, ci, mai bine, ca începutul fericirii mele și culmea gloriei mele. Las Teba triumfătoare, Sparta umilită și Grecia liberă. În fine nu mor fără posteritate : Leuctra și Mantinea, ietă ilustrele mele fiice, care nu vor lăsă nici odată sê peră numele meu“.

*

O femeie Lacedemoniană aflând că fiul seu murise ca erou într'o bătălie unde ea-l trimisese, dișe : „Nu i-am dat viață, de cât pentru a o sacrifica pentru patria sa“.

*

Anaxagora primind șcire despre mórtea fiului seu, strigă : „Șciam bine, că nu născusem de cât un muritor“.

*

Xenofon, școlarul lui Socrate, pe când sacrifică Țeilor, află că fiul seu Grilu a fost omorit în lupta dela Mantinea. El nu întrerupse sacrificiul, și nu-și ridică cununa de pe cap, de cât numai ca sê întrebe, cum murise fiul seu ? „Ca erou“, fu răspunsul. Atunci se umplu de bucurie, își puse cununa pe cap și jură în numele Țeilor, căroră sacrifică, că mai mult se bucură de vitejia fiului seu, de cât se întristeză de mórtea lui.

*

Pe când Cicerone nu putea a se mângăia de mórtea fiicei sale Tulia, amicul seu Serviu Sulpiciu i dișe : „Aduți aminte că ești Cicerone ! Nu face ca medicii cei ignoranți, cari șciu tóte pentru ceialalți, și nimic pentru ei ; aplică dar, și întipăreșce în spiritul teu tóte preceptele frumoșe ce dai altora“.

*

Împăratul Traian, innălțând pe un oficier al seu, la gradul de căpitan în garda sa, i dișe : „Primeșce acêsta sabie ; decă guvernez bine, trage-o pentru mine ; decă guvernez rêu, trage-o în contra mea“.

*

Pericle, Atenianul, mare căpitan și mare orator, suferi o di întrégă, fără sê se supere, ca un cetățan sê-l insulte înaintea lumii ; și când pe sêră el se retrase acasă, acest nesocotit îl urmă și aci și-și continuă injuriile sale.

Când Pericle ajunsese la pórta, dișe, fórte liniscit, servitorului seu : „A inoptat, du-te și condú pe acest domn până la dênsul acasă“.

*

Ludovic al XI întâlnind într'o di pe un episcop, călare pe un catâr, care avea frâul aurit, i dișe :

— Episcopii din timpul trecut se mulțumiau a călători pe un asin cu un simplu căpăstru.

— Este adevêrat, Sire, — răspuse el, — dar asta eră în timpul când regii erau ciobani și păziau oile.

P r i m ă v ă r a .

— La ilustrațiunea de pe pagina 245. —

Anu-timpul cel mai plăcut, primăvêra drăgălașe a sosit. Flori, arbori, munți și câmpii, firea 'ntregă renvie. Bucurie și veselie resare pretotindene. Ma și omul pare ca farmecat.

Pădurea pustie ș-a recăpêtat frunzele umbróse, și tăcerea din ierna trecută s'a întrerupt, căci au sosit paserile cântătoare, cari umplu aerul cu melodiile lor.

Frumósă e pădurea primăvêra. Dóră aici își dezvoltă firea cu mai multă prisosință darurile sale. Aici o grupă de tufe cu flori, colo umbra unui copaciu urieș, mai incolo o poiână verde îți ofer plăcerile lor recoricóre.

Ședi la umbră, culegi smeure și căpsuni ; te urci p'o stâncă naltă sê veți priveliștea romantică ; te 'ncăldești la razele sórelui ce străbat tremurând printre crengi, și-ți stêmperi setea la isvorul din care apa eșe limpede ca cristalul.

Este plăcut a privi ceea ce se petrece în pădure. Un asemenea subiect ș-a ales și autorul ilustrațiunii de pe pagina 245 a numărului presinte. Dóue pásărele se desfêteză la marginea unui lac. O păreche drăgostósă. Dóră tocmai în luna de miere.

Cu ce veselie se mai drăgostesc ! Se sărută, se șoptesc. De sigur își diș niște vorbe de plăcere, de iubire și de fericire. Dar cine șciie, ce ? Cine pricepe limba pasêrilor !

Și par că nu s'ar mulțami cu atâta, par că nu le-ar ajunge, că numai ele sânt atât de fericite, ietă privesc jos în oglinda lacului și acea oglindă le reflecteză și o altă păreche atât de fericită.

Ele o salută cu bucurie și devin și mai vesele. Saltă și cântă. Paserile nu sânt atât de egoiste ca ómenii. Ele nu cunosc invidia.

Cel puțin așa ni se pare acêsta la privirea ilustrațiunii despre care vorbirăm. Cum va fi în realitate, șciie Dumnezeu ! De ce sê fie paserile mai bune decăt ómenii ? !

I. H.

G. G. G. G.

Primăvera.

J. M. A. L. E. 39

Frumoşa satului.

— La ilustraţiunea de pe pagina 237. —

Frumoşa Mariovna şede şi tórce. Ea n'are grigi grele. Nori întunecoşi nu adumbresc faţa ei. Nu-i ea ţarină, să fie purure cupriasă de frică. N'are de ce să se temă. N'a făcut nimenui rău. N'a condamnat la mörte pe nimene, n'a esilat în Siberia ömeni nefericiţi, nu ţine în sclăvie o ţeră n'tręgă.

Şede fără pretensiune în frumoşa-i gătelă. Döră nici nu şcie, că şi dënşa e o putere mare. Şi äncă ce putere! Cea mai periculösă. Pëtrunde şi cucereşce pe toţi de-o potrivă. Nimene nu-i pöte resistă.

Căci arma ei nu este sabia, ce taie şi omöră, ci frumşeţa-i ademenitöre. Ea nu ferecă în catene grele pe cei din giur, lanţurile ei sânt catenele iubirii. Ea n'are sclavi, ci numai adoratori.

Cum să n'aibă? Dënşa e cea mai frumoşă fetă 'n sat. Un adevërat model de frumşeţe slavică. Talie naltă, corp proporţionat, membre rotunde, faţă plină, frunte naltă, sprincene arcuite, përbogat, ochi cu schin-tei, buze roşii. Nu însedar i dïc: Frumoşa satului.

Toţi şciü äcësta. Nu numai flăcăii din satul ei, dar toţi cei din districtul Jaroslav, ma — döră — äncă şi ea.

De n'ar şci, nu s'ar fi îmbrăcat aşă de frumos la tors, nu ş-ar fi ales tocmai hainele ce-i şed mai bine.

Öre pentru ce s'a îmbrăcat aşă tocmai acum? Numai ea şcie şi faima ce spune, că frumoşa satului, care a cucerit ätâte inime, a devenit şi ea cucerită. Un flăcău zdravën din reşedinţa districtului, Feodor, fiul ispravnicului, e fericit. Dënsul i-a făgăduit, că va vini la Rusalii. Pe dënsul îl äştöpă. Pentru aceea vrë să fie ätät de frumoşă.

Femeile nici odată nu se cred destul de frumoşe, spre a nu dori să fie şi mai frumoşe.

I. V.

E c h o.

Saphir prändise odată la o dömnă, care însë i deduse un pränd pre frugal.

După pränd i dïse dömnă:

— Când voi mai avë onöre să mänci la mine?

— Numai decät, — respunse Saphir.

*

Doctorul X. a fost chemat la un bolnav.

— Ah! dömnă, — dïse dënsul nevetei clientului seu, — bărbatul dtale este perdut. Uitä-te la mäni, i sânt deja verđi...

— Dar bine, doctore, bărbatul meu este văpsitor?!

— E bine! ai noroc; căci decä n'ar fi fost văpsitor, ar fi fost mort!

*

Un gentilom, care-şi läudă förte mult bravura, fugiä odată de-i sfärăia piciorële.

Un amic al seu, vedëndu-l în aşä stare, îl întrebä:

— Dar unde îi este curagiul teu cel mare?

— În piciorë, — respunse el.

*

Cel mai lung cuvënt german:

»Vierwaldstätterseesalonschraubendampferactien-concurrenzgesellschaftsbureauchefsgattin«.

Literatura si arte.

Legendele şi Basmele Romänilor, adunate din gura poporului de P. Ispirescu, culegător tipograf. Acesta e titlul unei preţioşe cărţi ce meşterul culegător tipograf Ispirescu dete la lumină. Cartea este un volum de 400 pagine, culesc cu petit, şi are ca pefată o scrisöre adresată modestului dar valorosului culegător de căträ bardul Mircesci, V. Alecsandri.

Nr. 5 al Şeşetörei, din 15/27 maiu, conţine urmätöarele materii: Ö întâmplare din care putem invëtä ceva, de Elia Pop; Dïcätöre în versuri, de Ioan Petran; Ochiu pentru ochiu, dinte pentru dinte, amintiri de călëtorie în India, de M.; Cucul cântä 'n cea lume, poesie de Teodor Märginean; Agricultura şi pădurea, de M. A.; Imbünetăţirea pämenturilor, de S. P.; Sörole, poesie de Iosif Hossu; Însemnări de folos. Partea umoristică, sub titlul »Gura Satului« conţine äcëste: Scrisörile lui Păcala căträ Tandala; Gura Satului în şeşetöre; Lëcul dragostei, satiră poporală de S. Fl. Märian; Când Păcala a căpëtat minte, poveste de Pavel Chines; Mörtea beţivului, poesie de M.; Hodorosc şi Trosç, convorbire; Doba satului; Scrisörea lui Şloim căträ Gloim; Haid së mai ridem! Ilustraţiuni, în partea seriösă portretul pictorului Epaminonda Bucevschi, şi în partea umoristică döue ilustraţiuni. »Şeşetörea« iese odată pe lună cu cuprins de döue cöle. Preţul pe anul întreg 2 fl. Redactor Iosif Vulcan.

Despre originea limbei nöstre. Dl George Ioanid, profesor, a scos de sub tipar la Bucureşci urmätörea lucrare: »Disertaţie asupra adevëratei origine a limbei daco-romäne«. Se aflä de vëndare prin librăriile din Bucureşci cu preţul de 50 bani.

Dl D. Constantinescu a publicat o carte interesantă sub titlul: »Curs teoretic şi practic de pedagogie şi metodologie«. Volumul conţine 551 pagine. Preţul 6 lei. De vëndare la Bucureşci.

Patru Novele, traducere din limbele germänă şi spaniolă de dl Titu Maiorescu şi editate de librăria Samitea din Craiova, au äpărut de sub presă. Acest volum cuprinde şi »Suferinţa«, novelă scrisă 'n germäneşce de Carmen Sylva. Preţul unui esemplar e de 1 leu, pe härtie velinä de 2 lei.

Manualul amatorului jocului de şac, a äpărut de sub tipar la Bucureşci, cuprinđend: Difiñiţiunea. Folosul. Teoria. Ö partitä jucată în 11 feluri cu note explicative. Observaţiuni asupra sfirşiturilor unei partite. Esplicaţiunea termenilor întrebunţiati la jocul de şac. Legea şacului. Istoricul. Conclusiunea. Döue planşe. Preţul 80 bani. Se aflä de vëndare la töte librăriile din Romänia.

Diastic. »Ecol Dobrogei« se numeşce un nou organ de publicitate, äpărut la Tulcea. — »Stëua Dunării« este titlul noului organ de publicitate creiat de dl Gr. H. Grandea. Diarul este tot în acelaş format şi tot în acelaş mod ca şi vechiul seu »Resboiu«.

C e e n o u ?

Uräm serbätöri fericite onorab. nostru public cetitor! Şi drept cadou de Rusalii aläturäm la nr. presinte un suplement de jumëtare de colä. Astfel acest numër conţine döue cöle întregi.

Şciri personale. Dl V. Alecsandri petrecü sëptëmăna trecutä la Montpellier, unde membrii Societăţii limbelor romane i-au dat un banchet. — Dl A. Naum a obţinut premiul de Farcalquier din Francia pentru traducërele sale în romäneşce din dialectul provençal. — Dl Juvenal Stefanelli din Bucovina a fost decorat de căträ regele Romänicu cu medalia Bene-Merenti cl. I.

Societatea pentru fond de teatru romän în anul äcesta va ţinë adunarea sa generală în Sighetul

Marămureșului. Onorabila inteligență română din acele părți, dorind a primi cu demnitate adunarea unei Societăți, care deja a luat un avânt atât de mare, s'a întrunit în 19 l. c. la o conferință în Sighet, care a fost convocată de dñii: Mihail Kőkényesdi, Basiliu Lazar, Petru Mihali, Basiliu Jurca și Tit Bud. La această conferință, precum ni se scrie, a luat parte aproape 50 de enși. S'au ales comitetele necesare și anume una pentru colectarea ofertelor în favorul fondului, alta pentru a îngriji de acoperirea cheltuielilor pentru buna primire a membrilor, arangiarea unor petreceri sociale etc. Îndată în acea conferință s'a subscris pentru fondul Societății 200 fl., iar pentru spese 100 fl. Adunarea se va ține cam în 10—15 august st. n. și va fi primită cu multă căldură de către frații marămureșeni!

Hymen. *Di Eugeniu Mocioni* luni a doua și de Rusali va serba încredințarea sa cu domnișora Horvath, fiica generalului Horvath în Budapesta. — *Di Gerasim Carpenisian*, notar comunal în Balomir, Transilvania, s'a cununat cu dșora Maria Mina Almașan în Roșia-montană.

Emularea a doi tineri români. Universitatea din Budapesta serbeză în fie-care an la 13 maiu aniversarea înființării sale, cu care ocaziune se împărțesc și niște premii pentru unele lucrări științifice ale tinerilor ce fac cursul. Cetitorii noștri știu, că mai în fie-care an și câte un tiner român obține vr'un premiu. În anii din urmă au escelat cei dela facultatea de medicină. Astfel mai an a fost premiat dl dr. Dumitrea, an dl dr. Crăinicean, iar în anul curent dl Constantin Radulescu, absolvent în medicină, pentru o temă chirurgicală. Alături de emularea pe terenul științific, avem să înregistrăm și emularea în forța corporală a dlui George Vessa, medicinist. La petrecerea de învingere a clubului athletic din Budapesta, dintre 10 puncte ale programei, în două românul nostru fu învingător. În bocs se luptară întâiu două părechi, doi cu doi, după aceea cei doi învingători, românul cu rivalul, între sine. Învingător remase atletul român și câștigă premiul I, medalie de argint. Învingerea în pedestru asemenea a fost interesantă. A trebuit să se per 1½ milă; dintre 5 emulanți 3 s'au retras, doi a învins românul, câștigând premiul I. de argint și un măsurător de cale, în logiu, în preț de 80 fl.

Sinodul dela Blaș al popolitane, precum am anunțat, se va desalii. În aceasta se vor provincial din 1872, cari Roma. Sinodul actual se v tante, între altele și de într peșci ca prima instanță. și cei 3 episcopi, prepoși ai capitlului din Blaș și că carii for riorii mânăst alți prec ați anume. dle. Din te părți s din Oradea.

Acade mână it vineri ședință publică, în care G. T a făcut o dare de sémă despre a le din Dobrogea. **Reuniune.** ne din Selagiu adre- sază un apel su. n. Coroian și de asiliu Pop, cătră inteli- ginta română, spre mita reuniune, întrând membru fondator e 20 în aceea ca membri. l. său în tot anul 1 fl. Bani s se trămită la identă în Zélau. **Stégul lui Tudor** irescu, cu care se în- cepu revoluțiunea din ost dus vineri la Bu-

cureșci de dl colonel Vlădescu și dl B. P. Hășdău. La gară fu întâmpinat de dl general Angelescu, de ministrul de resbel G. Chițu, de ministrul de culte V. A. Urechia și de 2 companiile de geniu cu muzica în cap. Apoi i se făcură onorurile militare. Stégul este mai zdrențe și e întins p'un petic de mătăsală albă. Se va păstră în arsenalul armatei.

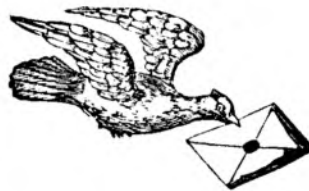
Maial în Arad. Junimea studiosă dela institutul pedagogico-teologic gr. or. din Arad va arangia joi în 1 iunie st. n. maial în „Pădurea cea mare“, care va fi însoțit de bal séra în „Pădurița orașului“. În paușă se va jucă „Bătuta“ și „Calușerul“ în costum național.

Argintăria cultivată de români. În totă peninsula Balcanică, scrie un corespundinte din Macedonia al „Binelui Public“, arta argintăriei este cultivată și speculată mai cu sémă de Români. Guvernul bulgar, invitat a luă parte la o espozitiie în Russia și a espune ce va avé mai însēmnat și mai interesant în privința industriei și artei, s'a adresat unui argintar român din Crușova, care-și are stabilimentul în Vidin, și a angajat pe acesta a produce tot ce crede el mai frumos, mai artistic și mai caracteristic. Argintarul român a și primit propunerea și acum lucrăză la modelele sale. Însemnăm, că producțiunile acestor argintari au fost deja admirate și premiate la espozitiunile din Paris și Viena, unde guvernul otoman a espus o păreche de sfeșnice de argint, product al argintarului român Filla din orașul Bitolia.

Societatea „Alexi-Șincaiana“ a teologilor din Gherla s'a constituit astfel pentru anul școl. 1882/3: Președinte Ioan N. Macaveiu cl. III; vice-președinte Petru Cheresteș cl. III; notar al corespunzătorilor Ioan Sonea cl. II; not. al ședințelor Ioan Purșă cl. II; bibliotecar Ioan Pop cl. II; cassar Nicolae Pop cl. III; controlor Vasile Pop cl. I; și archivar Gavril Petri cl. I.

Au m u Goleșcu, un mare fiu al României, cel an cei patru frați Goleșci, în etate de 65 sif Hosszu, protopop gr. c. emerit, la 15 ate de 61 ani, în Tergul-Mureșului. Rest un an profesor la Blaș, apoi 40 de ani protopop în diverse locuri. Unul din nepoții și dl Iosif Hosszu, vice-președinte la curtea de amptabilitate din Budapesta.

Poșta Redacțiunii.

„Ce voui fi eu? Nu șcim. Poți să fii ori ce, numai poet nu.“

Dlui G. S. în N. Asemene ghicitoră s'a publicat nu de mult. Deci această nu se pôte întrebuiță.

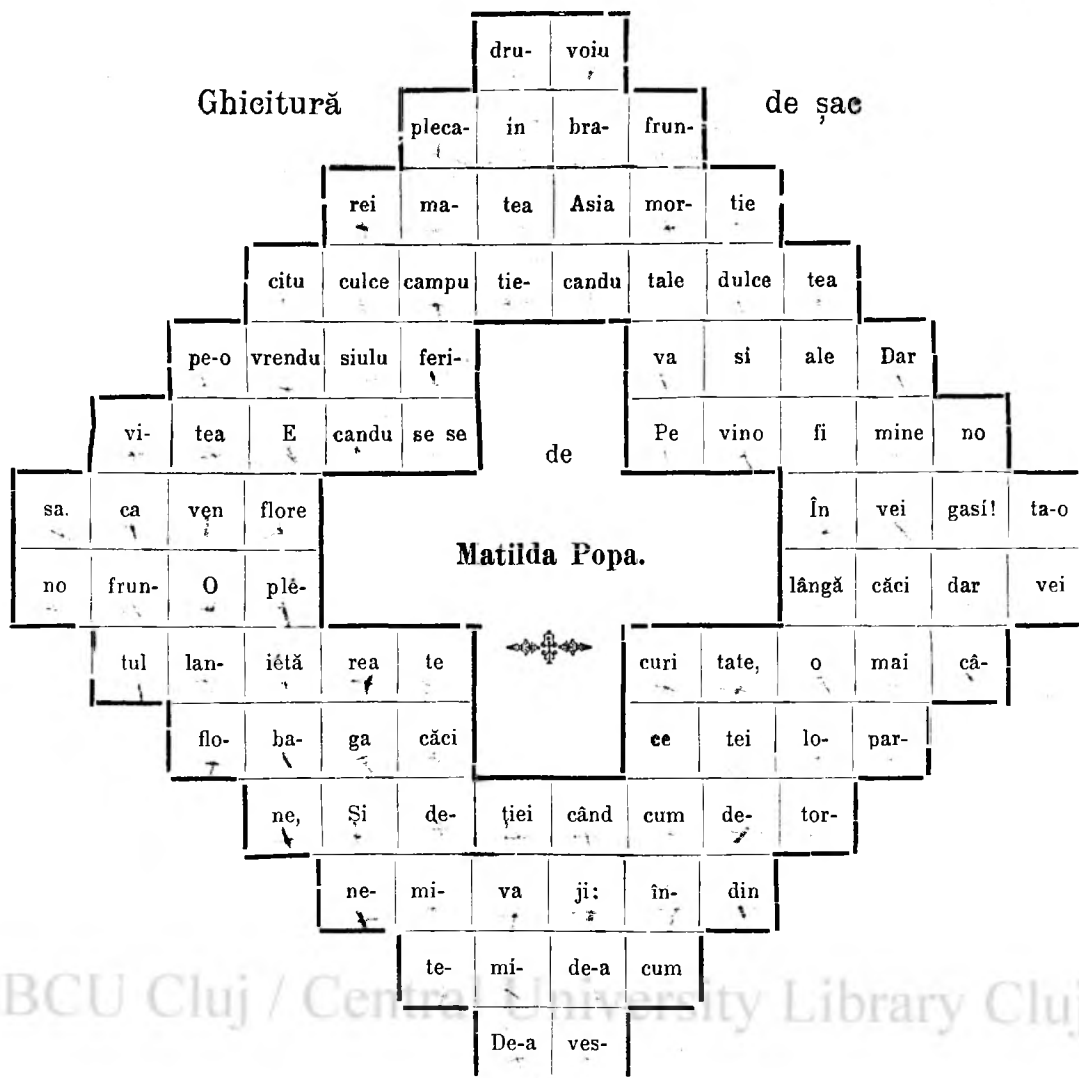
Homorog. Ghicitorile se vor publică, dar nu se pôte tôte iute după olaltă, căci avem și dela alții multe.

Alba-Iulia. Durere! nu se pôte publică, de óra-ce româneșce nu se scrie „Stephan“, ci „Stefan“.

Papbicau. Am celit cu multă plăcere. Dar asemenea lucrări nu se potrivesc în o fôie beletristică.

Călindarul săptămânei.

Țiua sept.	st. v.	st. n.	Numele sântilor și sêrbătorile.	Sorele resare	Sorele apune
Dumineca	16	28	(†) Pogor. S. Duch.	3 54	8 —
Luni	17	29	(†) Apost. Andronic.	3 53	8 1
Martți	18	30	Muc. Teodor.	3 52	8 2
Mercuri	19	31	Muc. Patricie.	3 52	8 3
Joi	20	1	S. Muc. Talaleu.	3 51	8 5
Vineri	21	2	(†) Const. si El.	3 50	8 6
Sâmbeta	22	3	Muc. Vasilisc.	3 49	8 7

Terminul de deslegare e 8 iunie. Ca totdeauna, și de asta-dată se va sorti o carte între deslegători.

Deslegarea logogrifului din nr. 16: „Bosnieci, Riu-rén, Diogene, Aurelian, Văcărești, Imnolog, Director, Urzică, Kum, Socrate, Ursad.“

Literele inițiale a primului și al doile cuvânt esprimă Br.; ier celelalte cetite de sus în jos și cele finale de jos în sus ne dau numele: „David Urs de Mărgineni“.

Bine l'au deslegat dómnele și domnișórele: Eufrosina Popescu, Amalia Crișan, Emilia Onciu n. Ciavoșchi, Iconia Borca, Matilda Popa, Georgina Popa, Ecaterina Micu, Elena Micu, Veronica Venter, Ștefania Pop, Sofia H. Florescu, Silvia Tămășdan, Sofia Pavel și dnii Ioachim Muntean, Emilian Micu.

Premiul l'a câștigat dșóra Sofia Pavel în Lugoš.

Deslegarea problemei matematice din nr. 17:

„Léfa anuală a fost	2400 fl.
Pentru vipt a cheltuit	800 fl.
Pentru vestminte	320 fl.
Pentru locuință	160 fl.
Pentru servitori	280 fl.
Erogățiuni mărunte	140 fl.
Suma depusă în cassa de păstr.	700 fl.

2400 fl.

Bine au deslegat-o dómnele și domnișórele: Emilia Onciu n. Ciavoșchi, Iconia Borca, Vilma Alesandru, și dnii G. M. Zanescu, P. Vale, I. Muntean.

Premiul l'a câștigat dl P. Vale în Inda mare.

A V I S.

Esemplare complete mai avem din începutul anului. Abonamentele se primesc din începutul ori cărui treilunii, adeca din 1 ianuarie, 1 aprilie séu din 1 iulie; cu prețurile însemnate în fruntea foii.

Abonații noștri își pot comandă la noi următoarele scrieri cu prețuri fórté reduse: „Ranele Națiunii“, roman în 3 tomuri, de Iosif Vulcan, în loc de 3 fl. cu 1 fl.; „Novele“, de acelaș, în trei tomuri, în loc de 3 fl. cu 1 fl. 10 cr.; „Mirésă pentru mirésă“, comedie în 3 acte, de acelaș, în loc de 1 fl. cu 20 cr.; „De unde nu este rentórcere“, roman de Adrien Gabrielly, tradus de Tit Bud, în loc de 1 fl. cu 20 cr. Asemene se ofere și portretul dlui Ion Bratian, în loc de 1 fl. cu 30 cr.

Din: „Sclavul Amóruului“ și din „Poesii“, ambele de Iosif Vulcan, nu mai avem nici un exemplar.

Edițiune nouă din „Lira Mea!“ Esemplarele de lucș din colecțiunea de poesii noue ale redactorului acestei foi, trecénd tóte, în timp de dóue luni, s'a scos a dóua edițiune, care e și mai frumos legată decât cea d'intăiu. Prețul însă remăne tot cel vechiu, 3 fl. Fiind că sânt de mai multe colori, onorab. abonați binevoiescă a-și alege coloriile, cari le plac mai mult. Coloriile sânt următoarele: alb cu rosa, alb cu vénéť deschis, roșu cu vénéť deschis, roșu cu vénéť închis, roșu cu alb, vénéť închis cu rosa, verde cu galbén, vénéť deschis cu galbén, vénéť deschis cu rosa. Totodată observăm, că exemplare cu 2 fl. nu mai avem. Din edițiunea poporală însă, cu câte un fl., se mai atllă exemplare.

Editura Familiei.

Proprietar, redactor respundător și editor: **IOSIF VULCAN.**

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósy în Oradea-mare. Strada principală nr. 274.